

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Engeland 3-5 juni 2011
RHS Garden Wisley, Sheffield Park,
Kew at Wakehurst, Savill Garden

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 30 - nr. 3 - september 2011

ISSN 0777 - 8821

Inhoud

Bestuur 2011	p. 110
Redactioneel	p. 111
Een interessant probleem: de Kamperfoeliefamilie (Caprifoliaceae)	p. 113
Een eerste Gentse Nobelprijs	p. 129
Tricyrtis bis!	p. 136
Een zeer bijzonder bezoek aan een bijzondere plaats	p. 141
Agenda 2011	p. 148
Een nieuwe cursus Plantkunde voor nieuwe Plantentuingidsen	p. 148
Een cadeau voor onze leden!	p. 154
Colofon	p. 155
Lidgeld 2011	p. 156
Verslagen	
De tuin van Francine en Maurice Riez	p. 118
Engelandreis, 3 - 5 juni 2010	p. 120
Erasmushuis, China-Museum, Museum en tuinen Van Buuren	p. 127
Kijk omhoog	p. 132
Arboretum Trompenburg, Arboretum Kalmthout	p. 133
Wat gaf EHBD 2011?	p. 150

Bestuur 2011

Voorzitter

Paul Goetghebeur
Ledeganckstraat 35, 9000 Gent
tel. 09-264 5055
fax 09-264 5073
Paul.Goetghebeur@telenet.be

Secretaris

Ferdinand Cobbaut
Fuchsiasstraat 105, 9000 Gent
tel. 0497-848882
Ferdinand.cobbaut@advalvas.be

Penningmeester

Léonard Cobbaut
Willy Maststraat 51, 9032 Wondelgem

Leden

Harald Evrard, 9050 Gentbrugge
Cyrilla Gillis, 9940 Evergem
Hilde Mortier, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Karel Reusens, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Marie-Stéphanie Samain, 9820 Merelbeke
Frank Schautteet, 9000 Gent
Em. Prof. P. Van der Veken, 9052 Zwijnaarde

Website

<http://www.plantentuin-gent.be> (Vrienden)
<http://www.plantentuin.ugent.be> (Plantentuin)

Bankrekening: IBAN- BE21 0011 1921 5403 / BIC- GEBA BE BB

De Plantentuin is open:

De tuin en de publieksskassen (Victoriakas, tropische kas en subtropische kas) zijn dagelijks gratis toegankelijk.

Tijdens werkdagen kun je er terecht van 9 tot 16.30 u; op zaterdag, zon- en feestdagen van 9 tot 12 u.

De succulentenkas is open op zondagvoormiddag van 11 tot 12 u.

Titelblad: [http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ac/Lonicera sempervirens 5.JPG](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ac/Lonicera_sempervirens_5.JPG)

Leden ex officio

Prof. Dr. Paul Goetghebeur
Directeur, Plantentuin

Ing. Chantal Dugardin
Hortulana, Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. & fax: 09-264 5073
Chantal.Dugardin@UGent.be

Redactioneel

Beste Vrienden, en eveneens zeer gewaardeerde andere lezers,

Op een zondagnamiddag ben ik deze korte intro aan het opstellen, opnieuw een natte zomerdag, volgend op een droge, zonnige, warme zaterdag. En het lot was ons weer zéér gunstig gezind !

Want op die zonnige zaterdag hebben Karel & Hilde en Walter & Trees (in een duobaan, inderdaad) een uitstap georganiseerd naar een plaats bij Rijsel in Frans-Vlaanderen en naar Poperinge in de Westhoek. 's Voormiddags konden we kennismaken met een bijzonder origineel project waar we op een heel rustige manier zeer diverse tuinen hebben beleefd. Heeft u ook een gelukslintje geknoopt ? "Keep left" in de Britse tuin ? Granaatappels in de Iberische tuin ? Djembe ritmes in de Afrikaanse tuin ?

Na de "eenvoudige" lunch op een zomers terras rijden we in de richting van Poperinge, waar de laatste Vlaamse hoppevelden standhouden. Onze gids, die met zijn klokkestem en in een schoon West-Vlaams onze 35 deelnemers meevoerde over drie verdiepingen, hield zich zeer stipt aan de timing, zodat we tijdig bij de volgende gids, de wereldberoemde hoptimist Denis De Keukeleire konden starten. De veelzijdige geneeskrachtige werkingen van hop zijn ons daar uitvoerig gedemonstreerd. Bier, regelmatig en met mate verbruikt, daar zijn dus echt wel véél goede redenen voor... Nadien volgt een kort moment veldwerk, met een demo van hoogstam en laagstam, en een inspectie van de niet-bestoven, maagdelijke hopbellen.

We besluiten de uitstap met een passend bezoek aan een van de grootste begraafplaatsen in de Westhoek, waarover volgend commentaar, in het Poperingse dialect :

Lijssenthoek is een Iengels kerkof in Poperienge (Boescheepseroute) uut 'n Êestn Weireldôorlog. 't Is ontworpn deur Reginald Blomfield en zyn ulparchitect Hutton. 't Leggen roend de 10.800 soldoatn begroavn, woavan bykan drieveerde Iengelsche.

't Kerkof is oontstaan omdat er in 't geburte, sedert 1915, e veldospitaal wos, ênigte kilomeiters achter 't froent. Ol wie dôod goenk, wos doa ton begroavn. 't Ospitaal lei in de wêe va Remi Quaghebuer, e boer. Doarom noemde 't kerkof hêel in 't begun: Remy Cemetery.

Lijssenthoek is 't twidde grotste Iengels kerkof in 'n Westoek, achter 't Tyne Cot.

Onze uitstappen zijn altijd bijzonder leerrijk, neem nu ons bezoek aan de Brusselse musea met en zonder tuin (cf. verslag p. 127). In het Erasmushuis leren we Latijn lezen, de lingua franca uit die periode. In het Chinamuseum van Scheut krijgen we een verklaring van cloisonné. En in het Van Buurenhuis komen we diep onder de indruk van de kunstzinnigheid van de eerdere bewoners, en horen we over paardenhaar, segrijn, Jaap Gidding, René Pechère. Daarenboven rijden we in een bus van de Dendermondse firma uit Lebbeke, 't Ros Beiaard, met op de zijkant de namen van de 4 Heemskinderen (de 4 zonen van Aymon, Heer van Dendermonde), Ritsaert, Writsaert, Adelaert, Reinout.

Hier is ook een antwoord op een vraag van meerdere deelnemers aan de uitstap naar de twee arboreta (cf. verslag p. 133). In Kalmthout in de Vlindertuin was er een grote bewondering voor enkele grote partijen *Eupatorium*. Het gaat om de soort *Eupatorium purpureum*, die trouwens ook in onze tuin staat bij de Dicotylen (maar wel iets minder glorieus)

Ik wil hier ook een oproep doen naar uw mogelijke medewerking.

De Plantentuin ontvangt geregeld buitenlandse onderzoekers die gedurende een korte periode (enkele weken tot enkele maanden) met ons onderzoeksteam samenwerken, en daarbij gebruik maken van de wetenschappelijke collecties in de serres. Vooral omwille van de relatief korte verblijfsduur is het moeilijk om gepast logies te vinden voor deze voornamelijk Latijns-Amerikaanse onderzoekers. Vandaar de vraag : heeft u zelf kamers beschikbaar, of kent u iemand die misschien voor korte periodes een kamer kan ter beschikking stellen voor deze personen ?

Als u ons hierbij kan helpen, wil u dan contact opnemen met de hortulana Chantal Dugardin op het email adres : Chantal.Dugardin@UGent.be

Waarvoor onze beste dank !

Tot slot, nog een kleine bedenking, met het even in perspectief plaatsen van een belangrijke gebeurtenis.

Herinnert u zich nog de grote milieuramp met het boorplatform Deepwater Horizon in de Golf van Mexico ?

Uit dat enorme lek is een geschatte hoeveelheid van 4 100 000 barrels ("vaten") gelekt, een dergelijke barrel staat voor ongeveer 159 liter olie, en dat weegt ongeveer 125 kilogram. Met andere woorden, uit dat lek stroomden ongeveer 650 miljoen liter "oil" de zee in.

Wat blijkt, de dagelijkse wereldconsumptie van "oil" bedraagt 80 000 000 barrels, en dus is uit dat lek de hoeveelheid gestroomd die we allemaal samen op anderhalf uur verbruiken...

Misschien is er toch een klein probleempje op komst ?

Uw redacteur, Paul Gotghebeur

Een interessant probleem : de Kamperfoelifamilie (*Caprifoliaceae*)

Eigenlijk is het toch vreemd om van een familie een probleem te maken. De Kamperfoelifamilie is toch gewoon de familie waartoe het genus Kamperfoelie (*Lonicera*) behoort, samen met haar nauwe verwanten ?

Vooraleer we ingaan op het "probleem", wil ik graag even een woordje uitleg geven over de naamgeving, hier ook weer een super-interessant gegeven. Let even op de wetenschappelijke naam van de familie, *Caprifoliaceae*, waarin duidelijk de stam zit van de genusnaam *Caprifolium* (letterlijk = geitenblad). Deze Latijnse naam werd vanouds gebruikt voor de planten die we nu nog kennen als Kamperfoelie, en deze Nederlandse naam is trouwens een verbastering van die Latijnse naam. Ook bij onze eigenste Rembert Dodoens in zijn Cruydtboeck lezen we *Caprifolium germanicum* en *Caprifolium italicum* voor respectievelijk *Memmekenscruyt* en *Italiaensch Memmekenscruyt*. Over dit *Memmekenscruyt* is een prachtig stukje verschenen in ons wereldberoemde tijdschrift (Symoens 1995), dat later is opgenomen in het boek *Planten-odyssee* (2006). De Franse naam *Chèvrefeuille* en de Duitse naam *Geissblatt* verwijzen eveneens naar die oeroude Latijnse naam.

Waar is de omslag naar *Lonicera* gebeurd ?

Philip Miller (1691-1771) was een tijdgenoot van Carl Linnaeus (1707-1778). De eerste auteur nam de klassieke naam over, de tweede verkoos een nieuwe naam, arbitrair gekozen, en in dit geval een naam ter ere van Adam Lonitzer (1528-1586). Deze Duitse medicus, die zijn naam latiniseerde tot *Lonicerus*, had een omvangrijk natuurhistorisch werk geschreven, *Naturalis historiae opus novum*, verschenen in twee delen (1551-1552). In dit boek worden vooral de geneeskrachtige planten uitvoerig besproken, met een beschrijving, met nieuwe en originele tekeningen, met hun vindplaatsen, en met hun medicinale toepassingen met recepturen. Dit werk kende een

buitengewone belangstelling, met een vertaling naar het Duits en verder nog tientallen herdrukken. Het werk is ingescand en on-line raadpleegbaar op :

<http://www.uni-mannheim.de/mateo/camenaref/lonitzer.html>

Bij de “keuze” van de-te-gebruiken-naam moeten de regels van de botanische nomenclatuur worden gevolgd, en één van de basisregels is die van de prioriteit, met als terecht gekozen startpunt het werk *Species*

Plantarum van Linnaeus (1753). *Lonicera* Linnaeus is gepubliceerd in 1753, *Caprifolium* Miller in 1754, en de naam *Caprifolium* “verdwijnt” dus als genusnaam. We zien ze echter terug opduiken als soortsaanduiding in de tweede hierboven vermelde soort, *Lonicera caprifolium* Linnaeus (1753).

Over de “mens” Carl Linnaeus is enige tijd geleden een merkwaardig artikel verschenen, waarin de psychologie van deze persoon geschetst wordt in het kader van zijn omgeving, met echtgenote, kinderen, collegae, leerlingen (Boerman 1953).

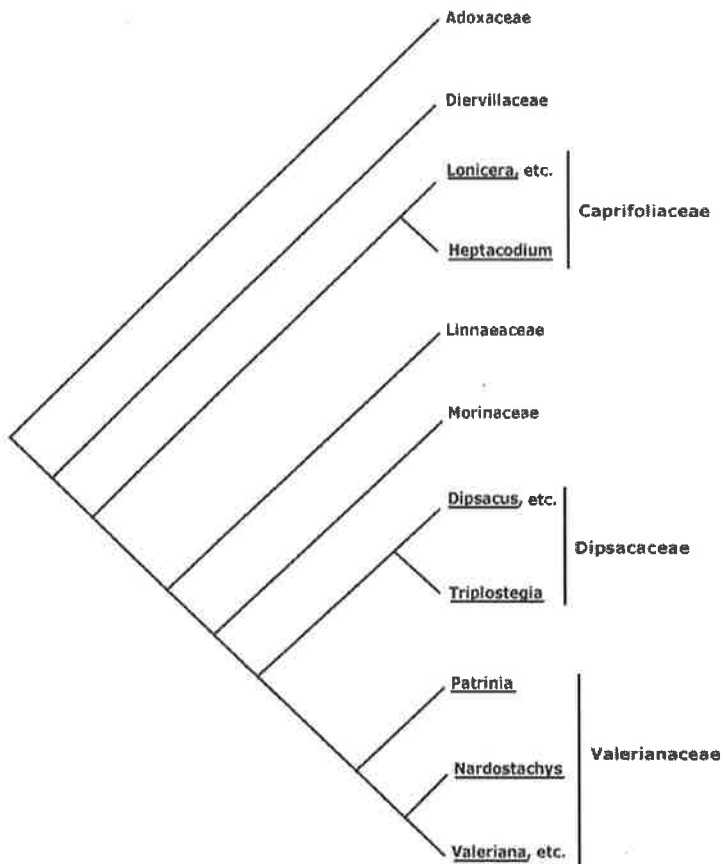
Na deze opwarmer komen we tot het eigenlijke probleem : de omschrijving van de familie. De kern is duidelijk, alles draait rond het type-genus van de familie, *Lonicera* (*Caprifolium*).

Bij het raadplegen van oudere en zelfs nog recente (floristische & horticuultuur-) werken zien we naast *Lonicera* nog heel wat andere, min of meer bekende genera opgenomen in de familie : *Viburnum*, *Sambucus*, *Diervilla*, *Weigela*, *Abelia*, *Dipelta*, *Kolkwitzia*, *Heptacodium*, *Leycesteria*, *Symphoricarpos*, allemaal genera met struikvormende soorten, vooral aangeplant omwille van hun grote sierwaarde, en bijzonder populair in

tuincentra. Met andere woorden, hier zit een taaie weerstand klaar tegen veranderingen...

Al deze genera zijn inderdaad in mindere of meerdere mate verwant met Kamperfoelie. Maar ! Momenteel streeft men ernaar om in de classificatie enkel te werken met *monofyletische* groepen. Dit betekent een verzameling van soorten of genera evolutionair ontstaan uit één gemeenschappelijke voorouder, en met alle afstammelingen van die unieke voorouder opgenomen in die groep. Een dergelijke groep wordt gekenmerkt door een reeks unieke eigenschappen, die in principe enkel bij de leden van die groep aanwezig zijn.

Concreet, en toegepast op deze groep heeft dit streven naar *monofyletischetaxa* belangrijke gevolgen voor de omschrijving van de familie Caprifoliaceae.

Op de begeleidende figuur herkennen we een stamboom van de Kaardebol-orde (Dipsacales), die de evolutionaire voorgeschiedenis weergeeft. Het knooppunt waaruit de lijnen vertrekken, links, stelt de de voorouder voor, en rechts aan de uiteinden staan de nu nog levende vertegenwoordigers. Dus : van links (verre prehistorie, ontstaan van deze plantengroep) naar rechts (huidige tijd) wordt een reconstructie getoond van de mogelijke evolutie. Op deze stamboom zijn zeven afzonderlijke evolutielijnen te herkennen (van boven naar onder), met bij elke familie een lijstje van genera aanwezig in onze Plantentuin.

1. De huidige familie Adoxaceae s.l., Muskuskruidfamilie (genera 5 / species 165), met *Adoxa*, *Viburnum* en *Sambucus*.
2. De kleine familie Diervillaceae, Diervillafamilie (genera 2 / species 13), met *Diervilla* en *Weigela*.
3. De kern-familie Caprifoliaceae, Kamperfoeliefamilie (genera 5 / species 210), met *Lonicera*, *Heptacodium*, *Leycesteria* en *Symphoricarpos*.
4. De kleine familie Linnaeaceae, Linnaeafamilie (genera 5 / species 51), met *Linnaea*, *Abelia*, *Dipelta*, *Kolkwitzia* en *Zabelia*.
5. De kleine familie Morinaceae, Morinafamilie (genera 2 / species 13), met *Morina*.
6. De wat grotere familie Dipsacaceae, Kaardebolfamilie (genera 13 / species 309), met *Dipsacus*, *Cephalaria*, *Knautia*, *Pterocephalus*, *Scabiosa* en *Succisa*.
7. De wat grotere familie Valerianaceae, Valeriaanfamilie (genera 14 / species 324), met *Valeriana*, *Centranthus*, *Patrinia*, *Valerianella*.

Vertrekkend vanuit deze situatie zijn nu twee zeer verschillende opties tot classificatie mogelijk.

1. Splitter

Deze zeven lijnen worden elk afzonderlijk erkend als een familie, waardoor monofyletische groepen worden onderscheiden.

Het morfologische onderscheid tussen de families 2-3-4 is echter niet eenvoudig te omschrijven, en lijkt niet echt praktisch om in een sleutel te verwoorden.

2. Lumper

In deze optie worden slechts twee families erkend, de Adoxaceae (familie 1) en de Caprifoliaceae (omvattend families 2-7).

Met dit lumpen “verdwijnen” de zeer bekende families Dipsacaceae en Valerianaceae, die daarenboven wel eenvoudig morfologisch te onderscheiden zijn van elkaar.

Een dilemma !

Bij een kleine steekproef in de recente botanische literatuur omtrent deze Dipsacales blijkt dat beide opties worden gebruikt, er is duidelijk geen eensgezindheid. Op zich is dat geen bijzonder probleem, het verschil wordt gevormd door het taxonomisch niveau dat men aan de hierboven zeven evolutionaire lijnen wil geven, familie of onderfamilie of tribus. Toch één vervelend aspect is dat bij gebruik van de familienaam Caprifoliaceae het niet meteen duidelijk is in welke zin deze wordt gehanteerd : klassiek, nieuw én beperkt, of nieuw én uitgebreid.

Bibliografie

Boerman A.J., 1953, Carolus Linnaeus, a psychological study. *Taxon* 2 (7) : 145-156.

Symoens B. (1995). Memmekens & Co. De Vrienden van de Plantentuin 14 (2) : 7-15.

APWeb 2011, <http://www.mobot.org/MOBOT/research/APweb/welcome.html>

De straatmus kon terug genieten van "geur en kleur" ditmaal in

De tuin van Francine en Maurice Riez, Waterloo

Een massa tegenliggers waren op weg naar 't zee-tje". Wij lieten ons rustig Z-waarts voeren in een comfortabele bus. Reeds vroeg in de morgen was zelfs nog de Paashaas van de partij. Paul wist ons zoet te houden met een goed gevuld mandje paaseieren van Daskilidès, lekker!

Via GPS reden we langs een holle weg (tweerichtingsverkeer!). Eens de top bereikt kregen we als verrassing een prachtig panorama. Via "GSM" vernamen we dat we rechtsomkeer moesten maken. Binnen de kortste tijd waren we dan ter bestemming. Vermoedelijk hadden ze de poort gesloten om onze nieuwsgierigheid op de proef te stellen! Wat we door de geopende poort te zien kregen, was dan ook enig. Was het een schilderij van Van Gogh, Monet, Claus? Neen, het was een prachtig, ECHT meesterwerk van groene vingers.

Naast de villa, gebouwd bovenop de helling, stond een boom met prachtige "rode bloesem". Het waren eigenlijk de "rode vruchtvlugeltjes" van een Esdoorn. Een blikvanger! Ondanks de uitgebleven regen was alles toch frisgroen en de bloesems waren optimaal. Uitzonderlijk dit jaar kreeg de Judasboom (*Cercis canadensis*) eerst zijn bladeren. Normaal verschijnen eerst de paarsroze vlinderbloemen in bosjes op kale twijgen voor de hartvormige bladeren. Met de ogen dicht konden we raden dat er Seringen (*Syringa*) bloeiden, een heerlijke parfum. De Rododendrons stonden ook op hun mooist. Een uitgebreide variatie aan bodembedekkers ontbrak niet.

De geleide wandeling deed me denken aan ons bezoek in 2001: "de tuin van de prinses Greta Sturdza". Toen werd de kennis van Harald getoetst. Ditmaal was het de beurt aan Paul. Beiden wisten zonder moeite hun mannetje te staan tegenover de lieve dames die ons rondleidden.

Vorig jaar hadden wij de tentoonstelling FloraCumLaude met unieke plantjes. Zeker één soort ervan pronkte in deze prachtige tuin. In deze schitterende omgeving kwamen mooie kunstwerken tot hun recht, o.a. een bronzen beeldje: twee kindjes in een kuip, ontworpen door de kunstenares, Odile Kinart. Een ander kunstwerk stond aan de rand van één van de vijvers, een kindje zittend op de knieën. Bekeek het zijn weerspiegeling in het water? Het was echt genieten met volle teugen.

Het is opmerkelijk dat er aandacht geschonken is aan de veiligheid van de ogen. Ieder uiteinde van een plantensteun is voorzien van een kurk of mooi keramiekje.

De konijnen en eekhoortjes zijn geen geliefde bezoekers. Ze weten steeds jonge aanplantingen te vinden. Dit geeft een niet geliefd supplementair werk. De gastheer heeft zijn jachtgeweer ingeleverd. Ze moeten dus op een andere manier spitsvondig zijn door bv. een omheininkje te maken van draad.

Veel bewondering voor de kranige Francine en Maurice die hier een levenswerk weten te maken. Meer dan twee uur hebben we een boeiende rondleiding gehad. Uit dank zorgde Paul voor een aanvulling van hun rijke collectie.

De namiddag brachten we door in de mooie plantenbeurs Aywiers (zie verslag juninummer 2011)

Hiermee was het week-end niet afgesloten. Vanaf zondagmorgen waren Paul, Marc Libert, Mo en Marc present op de tiende Lentebeurs. Verschillende gidsen stonden in voor kosteloze rondleidingen.

In de namiddag was er ook de traditionele wandeling in Leupegem onder leiding van Harald en Cyrilla. Zoals steeds de moeite waard! De gele kwikstaart liet zich niet zien. Door de vroege Zomer waren heel wat lentebloeiers reeds verdwenen. Dankzij de charme van Harald konden we uitblazen in Ladeuze en genieten van frisse drank.

Engelandreis, 3-5 juni 2011

Op vrijdag 3 juni was het terug verzamelen geblazen aan de P&R parking in de Land van Rodelaan te Gentbrugge voor een busreis door zuidelijk Engeland. Iedereen is goed geluimd en netjes op tijd zodat de reis op tijd kan aanvatten. Ook deze keer staan een aantal grote namen op het programma zoals Wisley en Wakehurst Place, afgewisseld met een aantal minder bekende maar daarom niet minder mooie bestemmingen. En dit in een land waar aandacht en respect voor het historisch erfgoed in de genen van de mensen zit. De bus geraakt vlekkeloos door de tunnel van Calais naar Folkestone en al snel komen we op onze eerste bestemming, Wisley. Met de deur in huis vallen noemt men dat.

Wisley – vrijdag 3 juni

Na vijf jaar zijn de Vrienden van de Plantentuin Gent terug van weg geweest in **Wisley**, een van de vier openbare tuinen in beheer van de Royal Horticultural Society (RHS). Het domein dat stamt uit het einde van de 19de eeuw bevindt zich in het graafschap Surrey ten zuiden van Londen. Het grote plattelandshuis dat de ingang vormt tot de tuin staat op het kaartje aangegeven als *Laboratory*. Het werd in 1916 gebouwd als onderzoeksinstelling voor RHS studenten en het harmonieert mooi met de omliggende tuinen. Op de eerste verdieping (!) ontwaren we zelfs een heuse serre.

Eenmaal in de tuin wordt het zicht beheerst door het *Canal*, een imposant kanaal met verscheidene benoemde cultivars van de waterlelie. Na een korte lunch begeven we ons naar de *Mixed Borders*. Aan deze vaste plantenborders is te zien dat Wisley, naast botanie, zich ook toelegt op tuincultuur. We zien er kunstig gevlochten berkentakken die als steun dienen voor labiele vaste planten of voor halfklimmers als de enig mooie *Clematis x durandii* die ons zijn grote paarsblauwe bloemen toont. De borders lopen gelei-

delijk op naar Battleston Hill, wat een deel van hun dramatiek uitmaakt. De *Rose Garden* is een monocultuur van rozen en een ode aan beroemde Engelse rozenkwekers zoals Pemberton en Austin. De muskusrozen die de gepensioneerde dominee Joseph Pemberton kweekte in het begin van de 20ste eeuw kregen allemaal vrouwennamen. Ze zijn immer bloeiend, geuren aangenaam en zijn oersterk, een vrouw waardig. We steken onze neus in de abrikoosroze Cornelia met haar typische muskusgeur. De Pembertonrozen behoren tot de beste tuinrozen aller tijden en liggen mee aan de basis van de prachtige muskushybriden van de Vlaamse rozenkweker Louis Lens. Aan wie zich in muskusrozen wil verdiepen raad ik het recent verschenen boek aan “Uitbundig bloeiende Rozen – De Mooiste Moschata van Lens Roses” van uitgeverij Lannoo (ISBN: 978 90 209 9623 4).

Wat verderop komen we in de *Country Garden* (landelijke tuin). Wat een romantiek! Zilver, wit en verschillende pasteltinten vormen de basiskleuren van deze tuinkamer waarin de planten in een repetitief schema zijn aangeplant. Grote bloeiende *Onopordum* planten vormen de koninginnen op het schaakbord dat deze tuin eigenlijk is. Ook hier genieten we van moschatarozen zoals Cornelia en Buff Beauty, deze keer ingebed in een tussenbeplanting van *Nepeta* (Kattenkruid), *Lavandula* (Lavendel), en witte *Epilobium*. Wat verderop zien we kleine vierkante tuintjes ontworpen door kinderen. Een heuse jury heeft, zoals het hoort bij kinderen, elk tuintje bekroond met een prijs! Ik sta versteld van de creativiteit die mijn jonge medemensen hier aan de dag hebben gelegd. Dit mooie initiatief inspireert ook mijn metgezel en leerkracht Piet.

In geen enkele Engelse tuin ontbreekt de *Herb Garden*. De symmetrische kruidentuin heeft een zonnewijzer in haar middelpunt. Op de zonnewijzer staat volgende tekst geschreven:

“All the flowers of all the tomorrows are in the seeds of today and yesterday”

Niemand die dit beter weet dan de Vrienden van de Plantentuin Gent, denk ik bij mezelf. We lezen op een didactisch bordje dat *Inula helenium* genoemd werd naar Helena van Troje toen de plant aan haar tranen ontsprong. Al eeuwen lang worden de inuline en helenine in de wortel gebruikt tegen keelpijn en bronchitis.

Onze tocht gaat verder langs de uitgebreide groentetuin en de alpiene kassen. Op het hoogste punt van de tuin ontwaren we de nieuwe serre die zich weerspiegelt in het water. Later op de bus hoor ik verschillende meningen over de inhoud van de serre maar in elk geval is het nieuw en imposant gebouw een thuishaven voor orchideeën, cactussen, cycas-achtigen, bananen, en vele andere tropische planten. Er is ook een tijdelijke tentoonstelling van *Pelargonium*. Ingehaald door de tijd wandelen we terug door de beroemde rotstuin die haar eeuwfeest viert. Wisley Gardens is een thuishaven voor de botanicus, de student, de tuinliefhebber, en voor het doorsnee gezin met kinderen. Dit laatste werd in de verf gezet door de *family day* die er die dag plaats vond. Is het kind niet de ultieme bezoeker van een botanische tuin?

Wakehurst Place – zaterdag 4 juni

Wakehurst Place Gardens is een 20ste eeuwse tuin in het graafschap West Sussex. Met zijn jaarlijks half miljoen bezoekers is het de drukst bezochte tuin van de National Trust (beheerd door Kew). De ommuurde tuin die gelegen is achter het 16de eeuwse *Mansion*, een prachtig Elizabethiaans landhuis, draag ik in mijn hart! Officieel heet deze ommuurde tuin uit 1973 de Sir Henry Price Garden, genoemd naar de laatste private bewoner van Wakehurst Place. De tuin in de typische Engelse cottage stijl werd aangelegd in een voormalige keukentuin waarin snijbloemen gekweekt werden voor de *Mansion*. Het is een sublieme mengeling in pastelkleuren van typische cottage planten zoals rozen, lavendel, en salie met botanisch interessante struiken en bloemen. Vermeldenswaardig zijn de zilverkleurige *Buddleja*

alternifolia “Argentea”, de muurbedekkende roos “Blush Rambler”, de roze *Indigofera kirilowii*, en de vele *Penstemon* cultivars waaronder de roze met blauwe “Catherine de la Mere” (er zijn zo van die planten waarvan de naam hun schoonheid ten volle weergeeft). Tegen de zuidmuur is er een mooie loden bloembak beplant met witte en grijsbladige eenjarigen. Deze om-muurde tuin is een voorbeeld voor wie thuis ooit al eens geprobeerd heeft een gemengde border aan te leggen. De subtiele afwisseling van kleur en textuur is moeilijk te evenaren.

Na deze romantische dwaling (het weze ons vergeven door de lezer) begeven we ons naar de wetenschappelijke Kew’s Millennium Seed Bank (MSB). In deze zaadbank worden zaden gedroogd tot op het punt dat de biologische processen in de zaden worden vertraagd waardoor ze langer bewaren en beter bestand zijn tegen vorst. Van de meeste zaden kan het vochtgehalte gereduceerd worden tot 5% of minder. Sommige zaden echter sterven af als hun vochtgehalte onder de 40% zakt en op deze bijzondere klasse van zaden richt zich het meeste wetenschappelijk onderzoek in de MSB. Het bereiken van het juiste vochtgehalte in de zaden gebeurt in twee droogstappen en duurt om en bij de 30 dagen. Om te zien welke zaden gevuld zijn en niet beschadigd of inwendig aangevreten door insecten worden ze steekproefsgewijze onderworpen aan een heuse X-stralen test. Men kan het vergelijken met het nemen van X-stralen van de menselijke longen maar dan met een vijf maal lagere dosis. Op die manier kent men de fractie aan gevulde zaden en kan men de levensvatbaarheid van zaden berekenen na de kieming. Dit wetenschappelijk werk gaat misschien wat ver voor de doorsnee plantenliefhebber zoals u en ik maar het is van groot belang voor een beter begrip van het kiemingsproces van planten en voor het in stand houden van de wilde flora wereldwijd. Dit is de ultieme doelstelling van de MSB.

Na dit wetenschappelijk interludium is het tijd voor een wandeling door de *Water Gardens*. Het is een uitgestrekt gebied met veel waterpartijen waar spijtig genoeg niet alle interessante planten een botanisch naamplaatje

krijgen. Als niet volkomen leek in het rijk der planten ontwaren we in een schaduwhoekje de indrukwekkende bloemen van de Reuzenlelie *Cardiocrinum giganteum*. Dit bolgewas is in tuinen moeilijk in bloei te krijgen en vele auteurs hebben zich reeds geroepen gevoeld hiertoe een ideale behandeling voor te schrijven. De meest beroemde is die van Vitta Sackville-West die verklaart dat men een paard moet begraven onder de bollen om ze in bloei te krijgen. Misschien komt u nu op ideeën. Wat verder in de Iris Dell stoten we op een groot irissenveld met onder andere vele cultivars van *Iris ensata*. De wandeling leidt ons verder door de *Himalayan Glade* met verrassend veel reliëfverschillen en allerlei zuurminnende planten zoals *Rhododendron* en *Kalmia* soorten. Moe maar voldaan van een lange wandeling werpen we nog een laatste blik op de *Mansion* om vervolgens, via het Plant Centre, naar de bus terug te gaan.

Sheffield Park – zaterdag 4 juni

Na het intense Wakehurst Place brengt de bus ons naar het dichtbij gelegen **Sheffield Park**, een typisch Engels 18de eeuws landschapspark in handen van de National Trust met een originele verzameling bomen en struiken. De gebruikelijke *plant shop* aan de ingang zorgt voor het even gebruikelijke oponthoud maar na een kort inhaalmanoeuvre sluiten we aan bij een groep waaraan Paul botanische toelichtingen geeft. Er staan geen wegwijzers in het park maar de kruispunten worden aangeduid met een letter van het alfabet op een ronde steen in de grond. Wie de kruispunten in alfabetische volgorde volgt van A tot V doet alle wegen in het park eenmaal aan. Deze logica is ons ontgaan en we kuieren op het gevoel over de mooie brugjes en langs de uitgestrekte meren van Sheffield Park. We ruiken aan de stengelvoet van Gewoon Reukgras, *Anthoxanthum odoratum*, en worden een geur gewaar van babeluten. Meer precies gaat het over coumarine, een stof die ook verantwoordelijk is voor de geur van hooi. Wat verder wandelen we onder een bloeiende Portugese Laurierkers, *Prunus lusitanica*, met zijn licht-getande bladrand. De paden gaan op en neer en bij momenten worden we

verrast door een mooi vergezicht over een van de vijf grote meren die Sheffield Park rijk is. We stoppen even bij een Magnolia en leren dat de nerf zich net voor de bladrand afbuigt en overloopt in de naburige nerf. Het is mij al geruime tijd opgevallen dat het park vol staat met bomen van het geslacht *Nyssa* die goed gedijen in de natte bodem. Er is zelfs een variëteit van *Nyssa sylvatica* genoemd naar Sheffield Park die ik vorig jaar in mijn tuin aanplante. De kolos waar we plots voor staan baart mij zorgen met betrekking tot de standplaats in mijn tuin. Zorgen voor het nageslacht denk ik bij mezelf! In het najaar moet het zicht van de oranje-rood verkleurende *Nyssa* bomen indrukwekkend zijn. Terugkomen is de boodschap. Iets verderop pronkt een *Picea breweriana* met haar treurende takken in de avondzon. Ik ken de boom niet maar het blijkt een zeldzame boom te zijn die endemisch is in de Klamath Mountains van Oregon. Deze en vele andere merkwaardige bomen sieren het mooie domein dat Sheffield park is. Moegestreden na een lange dag, doch met nog voldoende energie om de *plant shop* een tweede maal aan te doen (het is een kwestie van doseren), stappen we tevreden richting bus.

's Avonds in het sterrenhotel leren we aan tafel nieuwe vrienden kennen van de Plantentuin Gent, (oud)gedienden van de Gentse plantsoendienst soendienst. De wereld is klein. Ook zij waren onder de indruk van Wakehurst Place, onder andere van de vrij onbekende en aan kiwi verwante klimmer *Actinidia kolomikta* met haar driekleurig roos-wit-groen blad die zo mooi de uitgang van de ommuurde tuin siert. Zo heeft elke Vriend(in) van de Plantentuin zijn of haar moment van vervoering beleefd op deze mooie zonnige dag.

Windsor Great Park / The Savill Garden – zondag 5 juni

De busrit naar **Windsor Great Park** is niet zonder slag of stoot verlopen. Met de bus slaan we een te kleine weg in (de grote schuld van het GPS

systeem is nadien de officiële verklaring) en wat kleine straatjes verder rijden we ons vast in een voor de bus te scherpe bocht. De enige oplossing luidt: achteruit met de bus! Zoals Paul gevat zal opmerken in zijn dankwoord is het verwonderlijk hoezeer onze buschauffeur bedreven is in het achteruit rijden. Enige ogenblikken worden we teruggereden in tijd en ruimte waarna we vervolgens mogen uitstappen voor een flinke wandeling door het park.

Uiteindelijk bereiken we het schelpvormige gebouw dat de ingang vormt tot de **Savill Garden**. De Savill Garden is een van Englands grootste siertuinen met onder andere de Azalea Walk, de Summer Gardens, en de Hidden Gardens. Men kan het best omschrijven als een hedendaagse klassieke Engelse tuin die, mits voldoende zin voor ontdekking, veel interessante hoekjes kent. De tuin is immers uitgestrekt en de verschillende tuinkamers beleven hun hoogtepunt op verschillende momenten van het jaar. Omdat juni de start aankondigt van het rozenseizoen begeven we ons naar de moderne Rose Garden die pas aan haar tweede seizoen toe is. Doorheen de tuin loopt als het ware een zwevend pad dat toelaat om de moderne rozenperken vanuit de hoogte te inspecteren. De rozen zijn geselecteerd op kleur, geur, en herbloei. Veel Vrienden van de Plantentuin blijven hangen in deze tuin, hetzij met hun neus in de bloemen, hetzij op een bankje luidop mijmerend over zoveel pracht. Wie van donker wijnrood houdt moet eens ruiken aan de Austin roos Munstead Wood of aan de Weatherly roos Burgundy Ice. De Austin roos Mortimer Sackler valt dan weer op door haar rode stengels die contrasteren met de lichtroze bloemen. Een absolute toproos die ons gedurende de volledige reis is gevolgd, rozen kunnen dat, is de Austin roos Gertrude Jekyll, een van de allermooiste. Iets voorbij de rozentuin wandelen we door een kleine maar fijne rotstuin waar een *Carpenteria californica* in volle bloei staat. De bloemgestellen van *Tropaeolum polyphyllum* liggen als kronkelende staarten op de kiezel van de verhoogde bedden. Wat een vreemde plant.

Op weg naar het Summer House houden we een moment van stilte bij een enorme *Podocarpus salignus*, een conifeer die ooit ontstaan is op het oude continent Gondwana. Het Summer House is eerder onopvallend be-

plant met uitzondering van de gele *Isoplexis sceptrum* afkomstig uit de laurierbossen van Madeira. In de Summer Gardens vinden we de mooie gemengde borders terug in cottage stijl. Oranje papavers contrasteren er fel met de onwezenlijk blauwe *Penstemon Electric Blue* of de zachtblauwe *Nepeta racemosa* Walker's Low. Te veel impressies om op te noemen eigenlijk. Wanneer we terugwandelen door de Hidden Gardens ruilen we de felle complementaire kleuren voor het ingetogen groen van botanische azalea's en andere botanische soorten. Stilaan geraken we verzadigd van de weelde van planten die ons de voorbij drie dagen is overvallen. Een mooi moment om af te sluiten en eens stil te staan bij de organisatoren van deze reis, Karel en Hilde, voor hen een oprecht woord van dank!

Tom Vermeulen

De Straatmus kreeg drie schitterende pareltjes te zien:

ERASMUSHUIS Anderlecht CHINA-MUSEUM SCHEUT MUSEUM en TUINEN VAN BUUREN Ukkel

Met 42 vrienden bezochten we in de voormiddag het prachtig gerestaureerd Erasmushuis. Het museum bezit een belangrijke verzameling meubelen, schilderijen, kunstwerken, etsen, boeken en archief. Twee gidsen stonden in voor de rondleiding. Ze slaagden er in onze interesse op te wekken voor deze grote humanist, schrijver van het boek "De Lof der Zotheid". Wie meer wil weten over ons interessant bezoek leest het boek "Erasmushuis Anderlecht" van J.P. Vanden Branden (stadsbibliotheek Gent). Het is een aanrader.

De tuin, aangelegd door René Pechère is ook een bezoek waard. Kunstenaars hebben er knappe werken geplaatst op deze rustige groene plek.

Op 't middaguur kregen we een lekkere maaltijd aangeboden in het Grieks Restaurant, gelegen vlakbij ons volgend bezoek. Er werd gezellig getafeld.

Ditmaal werden we opgewacht door twee paters Scheutisten. Gezien de grote groep kregen we de inleiding in de hall. Indrukwekkend is de fotogalerij van ALLE Scheutisten. Tot op vandaag wordt de fotoreportage aangevuld. Heel wat vrienden vonden er familie of kennissen terug.

Het is een klein museum (gebrek aan plaats) maar met hele waardevolle stukken. Regelmatig worden er uitgeleend voor belangrijke tentoonstellingen zoals Europalia.

Derde trip! Het bezoek Museum Van Buuren. Zodra je de villa (museum) binnen komt, overvalt je een waar "thuis gevoel". Alleen ontbrak nog een gedekte tafel met zilver en porselein en de stijlvolle gezelligheid was compleet. Het "Art-Deco" interieur getuigde van goede smaak, gecombineerd met een liefdevolle inrichting, oog voor detail en kleurencombinatie.

De tuin was reeds 4 jaar aangelegd wanneer de eigenaars de villa bouwden. De architect kreeg de opdracht de bouwplannen te tekenen in functie van het uitzicht naar de tuin. Hij is er aardig in geslaagd.

De familie Van Buuren was o.a. de mecenas van Gustaaf Van de Woestyne. Heel wat van zijn schilderijen verfraaien de woonkamer en het salon.

In huis en tuin werden fijne ontvangsten georganiseerd voor diverse genodigden. Een ballet in de tuin, modeshow "Christian Dior" onder begeleiding van piano in het salon, er viel heel wat te beleven in dit gezellig midden.

Het is onmogelijk om de sfeer in geur en kleur neer te pennen. Een tip! het boek "Museum en Tuinen Van Buuren" Isabelle Anspach (Stadsbib. Gent).

Er was wel tijd tekort om te genieten van de mooie aangelegde tuin. Mevrouw heeft na het overlijden van haar man "**de tuin van het hart**" (1969-1970) laten ontwerpen als blijvend bewijs van haar liefde. Op een bordje staat te lezen:

*"Geheime tuin van het hart,
Hart van de geheime tuin,
Mijn vriend,
Jij,
Zult er de zin van ontdekken,
Als je wandelt,
In de tuin van je hart"*

Na al het moois dat we zagen kunnen we enkel concluderen: ook de uitstap die de Vrienden werd aangeboden was MOOI!

Dank U wel aan allen die zich inzetten voor de Vrienden van de Plantentuin!

Een eerste Gentse Nobelprijs

Een wereldwijd beroemde schrijver, geboren in Gent, ontvangt op 9 november 1911 als eerste Gentenaar een Nobelprijs, meer bepaald de prijs voor literatuur.

De persoon in kwestie is Maurice Maeterlinck (1862-1949), die hier in Gent aan de universiteit zijn rechtenstudies heeft beëindigd in 1885. Zijn talent als advocaat was ondermaats, zoals hijzelf snel ondervond en ook duidelijk heeft verwoord. Daarom heeft hij zijn werkelijk talent ontwikkeld en een grote literaire carrière is zo kunnen starten. Tijdens zijn later leven heeft hij vooral op diverse plaatsen in Frankrijk gewoond.

De stad Gent, samen met vele partners, brengt daarom hulde aan deze persoon in een Maeterlinckjaar van september 2011 tot april 2012 waarbij talrijke activiteiten worden georganiseerd. Meer details hierover kan u lezen op: www.maeterlinck100.be

Sporen van Maurice Maeterlinck in het Gentse kan u vinden op <http://www.literair.gent.be/html/wandelingenprint.asp?ID=17>

Uit bibliografische nota's weten we dat zijn vader notaris was, met een levendige belangstelling voor het kweken van planten, en hun buitenverblijf in Oostakker was voorzien van een uitgebreide boomgaard en serres.

En merkwaardig, de eerste bundel poëzie die door Maeterlinck werd gepubliceerd (drukkerij Van Melle, op 155 exemplaren) had als titel "*Serres Chaudes*".

Een deel hieruit (met vertaling) wil ik u niet onthouden, u zal zijn kenmerkende literaire stijl meteen herkennen...

Serre chaude

O serre au milieu des forêts !
Et vos portes à jamais closes !
Et tout ce qu'il ya sous votre coupole !
Et sous mon âme en vos analogies !

Les pensées d'une princesse qui a faim,
L'ennui d'un matelot dans le désert,
Une musique de cuivre aux fenêtres des incurables.
Allez aux angles les plus tièdes !
On dirait une femme évanouie un jour de moisson;
Il y a des postillons dans la cour de l'hospice;
Au loin, passe un chasseur d'élans, devenu infirmier,

Examinez au clair de lune !
(Oh rien n'y est à sa place !)
On dirait une folle devant les juges,
Un navire de guerre à pleines voiles sur un canal,
Des oiseaux de nuit sur des lys,
Un glas vers midi,
(Là-bas sous ces cloches !)
Une étape de malades dans la prairie,
Une odeur d'éther un jour de soleil.

Mon Dieu ! Mon Dieu ! quand aurons-nous la pluie,
Et la neige et le vent dans la serre !

Broeikas

O broeikas in het midden van de bossen !
En uw deuren voor altijd gesloten !
En alles wat onder uw koepel is !
En in mijn ziel gelijkenissen met u !

De gedachten van een hongerige prinses,
De verveling van een matroos in de woestijn,
Fanfaremuziek aan de vensters van de ongeneeslijken.
Ga naar de lauwste hoeken !
Het lijkt wel een bezwijmde vrouw op een oogstdag;
Er zijn postiljons op de koer van het armenhuis;
In de verte passeert een elandjager die verpleger werd.

Kijk rond in de maneschijn !
(O niets is er op zijn plaats !)
Het lijkt wel een gekkin voor de rechters,
Een oorlogsschip met volle zeilen op een kanaal,
Nachtvogels op lelies,
Een gelui van doodsklokken tegen de middag,
(Ginder onder die stolpen !)
Een tocht voor zieken op de weide,
Een ethergeur op een zonnige dag.

Mijn God ! Mijn God ! wanneer krijgen we regen,
En sneeuw en wind in de broeikas !

De titel bovenaan suggereert dat nog een tweede Gentse Nobelprijs is gekomen, namelijk voor Corneel Heymans in 1938, de prijs voor fysiologie/geneeskunde. Maar daarover later meer in 2038, tijdens het Corneel-Heymansjaar.

Paul Goetghebeur

"Kijk omhoog"

Donderdag 30 juni 2011.

De werkgang van de tuiniers ligt er keurig bij, alles netjes aan kant, de vloer nog nat. Pas gedweild, zo lijkt het.

Enfin, ik waag een complimentje, meelevend met de courage die dit moet hebben gekost.

Op vriendelijk doch dwingend verzoek: "Kijk omhoog", bemerk ik een kapot ruitje. Ach wat, denk je, een ruitje stuk, en dan. Bovendien brengen scherven geluk - of is dit ook al achterhaald - ?

Hoe dan ook, her en der zie ik nóg enkele gesneuvelde ruitjes. Wat blijkt?

Dinsdag 28 juni trok rond 18.00 uur een hevig noodweer over onze plantentuin. Alle tuiniers waren reeds vertrokken. Maar onze prof Paul stond nog moederziel alleen onder de luifel, startklaar met zijn fiets, als - naar zijn eigen zeggen - de luifel bestookt werd met waarachtige clusterbommen. Hagelbollen, 4 cm diameter.

"Het leek warempel of men op de luifel aan het hameren was", zei Paul nog.

Het gras was blijkbaar één groot bollentapijt. IJssculpturenfestival Gent!

De schade aan planten was beperkt tot deze met grote bladeren, én, beperkt tout court.

De ruiten van de serres daarentegen – behalve deze van gewapend glas in de publieksserres - vormden het kwetsbare doelwit van het bombardement, een slordige 120 sneuvelden.

Scherven op de grond, scherven tussen de planten, loshangende scherven in de dragende structuren van de serres.

Het devies: "Kijk omhoog", geen overbodige luxe dus, maar toch, riskant als je tussen de cactussen loopt!

Hilde Van Crombrugge

De Straatmus en 23 geluksvogels bezochten

ARBOREUM TROMPENBURG

ARBORETUM Kalmthout

Op het nippertje haalde "een schone slaapster" toch nog de bus, dankzij ons perfect functionerend "openbaar vervoer".

Juist getimed kwamen we met zon aan in eerstgenoemde tuin. Twee gidsen stonden klaar om ons te verwelkomen.

Iedere tuin heeft een eigen verhaal. Blijkbaar is dit domein gegroeid uit een buitenverblijf van begoede bewoners van Rotterdam. De grootste zorg is de vochtigheid van de grond. De waterstand wordt op de voet gevolgd door de stadsdienst. Eén van de drassigste paadjes heeft zelfs "lege" wijnflessen als ondergrond om de drainage te verzekeren. De wegen in de tuin worden zorgvuldig afgeboord met omgekeerde flessen. Doorheen het park zijn er veel grachten met sierlijke brugjes.

Gezien de tuin reeds dateert van 1820 is daar een rijkdom aan mooie oude bomen o.a. een grote variatie *Quercus* (Eiken) te ontdekken.

Ook in deze mooie tuin doen de slakken zich te goed aan de Hosta's en andere planten. Een tip die de gids nog zelf zal uittesten is : 1 knoflookteentje koken in 1 liter water en het afkooksel gebruiken om de plant te begieten. Blijkbaar appreciëren de lieve beestjes dit geurtje helemaal niet.

Het is onmogelijk om al het moois te beschrijven. Echt een aanrader om de tuin te bezoeken. Eenmaal de rondleiding beëindigd vielen reeds de eerste druppels. Trompenburg ligt vlakbij de autostrade.

Tijdens ons traject naar Kalmthout kreeg de bus een gratis carwash-beurt! Toen we ons volgend bezoek naderden, was de regenbui gelukkig al heel wat afgenomen.

Gelukkig maar, want toevallig trok een prachtige bruidsstoet met vlag en wimpel voorbij. Alle genodigden waren gezeten in prachtige oude boerenkarren die getrokken werden door sierlijk opgetuigde trekpaarden. Een onverwacht spektakel! De koetsiers waren fijn uitgedost en 't bruidspaarje schuilde onder een grote witte paraplu. Romantisch maar jammer van het wisselvallig weer.

Aankomst in Kalmthout met zon! We waren verwacht in een gezellige eetzaal. Wie juist kleinkinderen op vakantie had, kon nogmaals genieten van heerlijke tomatensoep met een overvloed van balletjes (toch voor sommigen). Als hoofdgerecht waren er 4x zes rijk gevulde koude schotels besteld met als variatie kip, ham, scampi's of mozzarella en een lekkere vinaigrette. De maaltijd was : mooi en overvloedig. Daarbij was nog een consommatie naar keuze voorzien bij het middagmaal en nog één bij het dessert (taart of ijs). Na 't gezellig tafelen werden we terug opgewacht door 2 gidsen.

Dit domein hebben we te danken aan plantenkweker Van Geert. Voorheen had hij een kwekerij in de buurt van 't centraal station. Wegens nodige uitbreiding is hij zich hier komen vestigen. Er werden proeven gedaan met allerlei naaldbomen (toen zeer gewild in de mijnbouw in de Kempen). Verscheidene exemplaren zijn hier nog aanwezig.

Een pronkstuk is de Nestspar (grootste van Europa). Men moet ze wel beschermen tegen hevige regens of sneeuwval. Doordat de takken bijna op elkaar liggen kunnen zij onmogelijk het gewicht van water of sneeuw dragen. Deze spar groeit niet in de hoogte maar in de breedte. Jaren terug hebben ze zo'n drama meegemaakt. Een boomchirurg heeft het zo goed mogelijk kunnen verhelpen maar de schade is nog zichtbaar. Ze zijn erin geslaagd een tweede spar te kweken. De "babyplant" van 60 jaar oud is echter nog miniem tegenover de moederplant.

Al het onderhoud van deze grote oppervlakte moet worden opgeknapt door 3,8 tuiniers (voltijds-deeltijds) en ...de donderdag kunnen ze rekenen op vrijwillig(st)ers.

Tijdens onze wandeling hoorden we dat zij ook last hebben van schimmel op *Helleborus*. Er is slechts één remedie. De bladeren afsnijden en in restafval gooien of verbranden. Zeker niet op de compost verwerken.

Onder een reusachtige Beuk staan Mini-Cyclamens te bloeien. Het contrast van de grote boom en het minibloempje is wel enorm opvallend. Deze bloemetjes mag je, nadat zij eerst in je woonkamer hebben gepronkt, gerust op een schaduwplek in jouw tuin planten.

In de blauwe tuin staan een massa Agapanthussen. Het is onmogelijk die allemaal binnen te brengen om te overwinteren. Tijdens de winterperiode worden ze goed afgedekt met bladeren en stro.

Na al de enthousiaste uitleg die we kregen zouden wij bijna iedere maand moeten terugkeren. Vermoedelijk klopt dat. Het is wel niet bij de deur maar toch gemakkelijk bereikbaar met de trein.

De tijd (twee uur) was zo om. Jammer weg waren wij en de bus kreeg zijn tweede carwash-beurt en ditmaal kregen de wielen zelfs een bad.

Rond 18u30 konden we terug met zon naar huis. We hebben dus wel een geluk uit de duizend gehad. De thuisblijvers hebben heel wat gemist.

DANK aan de weergoden en de inrichters voor deze ontspannende, interessante uitstap.

(zie ook nog informatie omtrent deze tuinen in jrg. 30 nr. 2 blz. 100-107)

***Tricyrtis* bis !**

Door “omstandigheden” zijn we nu in de mogelijkheid om op de binnencover een kleurenplaat op te nemen, en deze zal in het vervolg telkens worden ingenomen door “nu bloeiend in de Plantentuin”.

Een evidente keuze voor september is zeker deze prachtige plant, een soort Paddenlelie, *Tricyrtis hirta*.

De “nu bloeiende plant” verdient een woordje uitleg, nietwaar.

Vooreerst, waar moeten we dit genus situeren ?

Momenteel lijkt zich een consensus te vormen rond een positie in de Liliaceae-familie (Liliaceae), maar waarin het toch eerder geïsoleerd lijkt. Verschillende bronnen duiden diverse andere genera aan als de dichtste verwant, het correcte antwoord zal dus later volgen.

Het genus is vrij goed herkenbaar.

De stengel staat rechtop, eerder stevig en stijf, maar bij enkele soorten is deze stengel overgebogen tot zelfs liggend.

De bladeren staan alternerend, min of meer duidelijk tweerijig, zittend tot zelfs stengelomvattend.

Bij de meeste soorten staan de bloemen opgericht en terminaal op de stengel, of terminaal én lateraal in de oksel van de bovenste bladeren, bij maar enkele vinden we de bloemen meestal okselstandig en dan hangend.

De bloemen zijn opgebouwd uit 3 + 3 bloemdekbladen (= tepalen). De 3 buitenste tepalen zijn wat breder en dragen aan de basis een uitzakking waarin nectar wordt verzameld. De 3 binnenste tepalen zijn wat smaller en zijn voorzien van een opvallende centrale rib. Opvallend is het snel afvallen van deze bloemdekbladen. De basiskleur is wit, maar met veel tot zeer veel paarsige vlekken, ofwel geel met eerder bruin-paarse vlekken. De zes meeldraden zijn zeer goed ontwikkeld, met een lange helmdraad en een grote

naar buiten openende helmknop. Het groene vruchtbeginsel is langwerpig, de stijl is enkelvoudig met daarop drie tweetakkige stempels. Stijl en stem-peltakken zijn voorzien van opvallende klierharen. Het langwerpige vrucht-beginsel groeit uit tot een lange, slanke doosvrucht met talrijke zaden.

In het genus worden momenteel 20+ soorten onderscheiden, maar helaas is geen recent overzicht (met identificatiesleutel) beschikbaar, waardoor plan-ten zonder origine maar moeilijk op naam zijn te brengen of te controleren.

Besluitend : er is nog werk aan de winkel, er zijn nog behoorlijk wat proble-men aanwezig in en rond dit genus. Een aanrader voor een botanisch onder-zoekje !

Paul Goetghebeur

We hebben hier een reeds eerder verschenen artikeltje bijgevoegd, eentje van zo'n tien jaar oud, uit ons nummer 19 (3) van 't jaar 2000. Toen was deze plant een aandachttrekkende nieuwigheid, en nu zien we onze Paddenlelies eigenlijk meer als een reeds lang verworven vaste waarde.

Ik heb het artikel nog eens goed doorgelezen, enkele kleine aanpassingen zijn doorgevoerd, maar het blijft echt wel lezenswaard !

Lente in de herfst : *Tricyrtis*

Over de weiden waren weer de eerste nevels, en kieviten, spreeuwen, zwaluwen en eenden vliegen groepsgewijs; het wordt stilaan herfst. In de tuin is alles volgroeid, de vruchten zijn gevormd; alles lijkt volbracht, er heerst een rijkelijke rust.

Nu, eind augustus kreeg ik op een kwekerij een toch wel merkwaardige vorm van seizoensverwarring. In een schaduwhal schitterde een bedje van *Epimedium* met zuiver witte, ranke bloemen, net wat je elfjes zou kunnen noemen (*Epimedium* = Elfenbloem). En toen was dat logge laatzomergevoel even omgetoverd in een sprankelende voorjaarservaring.

Zo een fris ogende laatbloeiende plant moest mee naar huis, natuurlijk, en om haar alle eer aan te doen zocht ik een paar geschikte buurplanten, ja zelfs met de idee dat lente-in-de-herfst-gevoel te versterken.

Eén ervan wil ik u graag voorstellen.

Tricyrtis formosana

De Paddenlelie of *Tricyrtis formosana* is de bekendste van een eerder klein geslacht in de Lelifamilie.

Het zijn allen kruidachtige doorlevende planten met een kort of wat langer rhizoom. De groeiwijze van dat rhizoom kan je vergelijken met de beter bekende Salomonszegel.

Het bloemgestel echter is heel anders en zeer opvallend. Ook de bloemen zelf zijn merkwaardig gebouwd. Drie van de zes bloemblaadjes hebben aan de basis een soort zakjes, daar waar je sporen zou verwachten.

Daarmee is de naamsverklaring van *Tricyrtis* gegeven : het Griekse *treis* staat voor drie, en *kyrtos* vertalen we als convex of gewelfd, verwijzende naar de bovengenoemde zakjes.

De overkomst van deze Aziatische soorten naar Europa is pas laat begonnen en voor de intussen toch wijdverbreide Paddenlelie moeten we op ons vasteland wachten tot 1950. Dit heeft grotendeels te maken met de geschiedenis van het eiland Taiwan, het vroegere Formosa.

Toen eind 1800 de Japanners Formosa afhandig maakten van China, kwamen heel wat plantensoorten vrij, t.t.z. ze werden meegenomen naar Tokyo om er in de keizerlijke botanische tuin te worden gekweekt.

In 1912 bereikte een zaadmonster de botanische tuin van Kew, en van daaruit was het weer nog enkele tientallen jaren wachten. Hoedanook is *Tricyrtis formosana* nu ruim verkrijgbaar in onze kwekerijen.

Arme-lui-orchidee

Het in verschillende talen terugkerende 'pad' in Paddenlelie benadrukt een ander aspect van *Tricyrtis*. Bijna alle soorten zijn in hun bloemen van de bovenzijde bekeken gevlekt. Meestal een wittige achtergrond met daarop, als pokken op een pad, roodbruine stippen. Maar ook de opvallende zes meeldraden die naar het eind toe naar buiten buigen, kregen dit pukkige uitzicht.

Sprekender nog vond ik de volkse benaming in een Vlaams catalogje: Arme-lui-orchidee. De gestileerde vorm met de toch vreemde kleurpatronen van de bloem en zelfs de totale plant heeft hier de woordkunstenaar voor de orchideeevergelijking doen kiezen. Het chique ding groeit echter zo vlot in de tuin dat het eerder in de volkse dan in de adellijke tuin past.

Als tuinplant heeft de Paddenlelie vele kwaliteiten.

Vooreerst is het in tegenstelling tot haar ranke verschijning een sterke plant. Ze groeit, geplaatst in halfschaduw en in rijke grond, met haar wortelstokken uit tot grote pollen. Aan de ranke stengels verschijnen de bijna stengelomvattende langwerpige bladeren en dat alles wordt beloond met zoals gezegd een sprankelende najaarsbloei.

Omwille van de wat exotisch ogende bloemen wint ze aan schoonheid in een eerder klein tuinhoekje, in de plantenmassa's van een border gaat dat unieke gauw verloren.

Andere soorten

Voor die locatie, de border, bestaat er de forse *Tricyrtis hirta*.

Een rijke en langdurig bloeiende plant, want uit bijna alle bladoksels verschijnen er nieuwe bloemen. Ze is echter minder sierlijk, maar dat euvel werd verholpen met de cultivar 'Myazaki'.

Deze heeft overbuigende stengels, zodat alle bloemen mooi 'gepresenteerd' worden.

Vroeg in de zomer bloeit *Tricyrtis latifolia*, een soort met inderdaad een veel breder blad. Verrassend is hier de gele bloemkleur.

Voor de verzamelaar zijn er de moeilijk vindbare gele soorten met klokvormige bloemen.

Zo zagen we in de alpiene kas in Kew *Tricyrtis macranthopsis*.

Als een hoorn des overvloeds groeide de plant uit haar pot en een waterval van vlezige zachtgele bloemen deed ons besluiten : om te hebben.

Om toch weer bij de soort *T. formosana* te eindigen vermeld ik nog de cultivars 'Hotogogisui' en 'Tojen', beide cultivars waarbij de stippen zijn wegge-selecteerd en een blauwige basiskleur is ontstaan.

Zaden & voortplanting

Alle *Tricyrtis*-soorten zijn vlot te zaaien. Ze kiemen snel, maar zijn zeer teer. Vooral jonge plantjes zijn zeer in trek bij slakken, dus vragen die wel de nodige aandacht.

Kijkt u uit naar onze zaadlijst, we verzamelen de rijk gevulde langwerpige zaaddozen van enkele soorten !

Meer recent is duidelijk geworden dat ook stekken van stukjes stengel met blad heel gemakkelijk verloopt, en daarvan maken we gebruik om in de komende maanden de nodige voorbereidingen te treffen in het vooruitzicht van de volgende Lentebeurs. We hopen u daar en dan te zien !

Marc Libert

Plantentuin

Een zeer bijzonder bezoek aan een zeer bijzondere plaats

Reeds lange tijd groeide het idee om een bezoek te brengen aan de beroemde Gentse begraafplaats Campo Santo te Sint-Amandsberg. En wel om verschillende redens, onze interesse voor de historische monumenten ("het funerair erfgoed"), de aanwezigheid van zeldzame kalkminnende varens, en de aanwezigheid van zeer veel mos- en korstmossoorten.

De Campo Santo is gelegen op een 19 m hoge zandheuvel waar al vroeg een bidplaats werd opgericht. De huidige kapel die de oude bidplaats vervangt dateert van 1720.

Jozef Van Damme, de toenmalige proost en eerste pastoor van de in 1842 opgerichte Sint-Amandusparochie, richtte de helling tussen de kapel en de nieuwe parochiekerk in als begraafplaats. Op 8 december 1847 werden de parochiekerk en het kerkhof ingewijd.

Talrijke beroemde Vlamingen, kunstenaars en vooral letterkundigen kregen hier hun laatste rustplaats naast de overledenen van de katholieke Gentse bourgeoisie.

De grafmonumenten van Campo Santo hebben een grote kunsthistorische en artistieke waarde. Ze zijn ontworpen door befaamde architecten en beeldhouwers en uitgevoerd door bekwame steenkappers. De grafmonumenten illustreren de stilistische evolutie van de neogotiek over het eclecticisme, de art-nouveaustijl en de art-decostijl. Ook de moderne beeldhouwkunst is vertegenwoordigd met interessante voorbeelden.

Als smaakmaker volgt hier een stukje uit een boekje, wellicht verschenen in 1940, waaruit we het dit charmant verwoorde fragment hebben gehaald.

HET KERKHOF VAN SINT-AMANDSBERG, BEGRAAFPLAATS VAN BE-ROEMDE MANNEN

Sint Amandsberg mag er op roemen een der belangrijkste en vermaardste kerkhoven van het Vlaamsche land te bezitten. Terecht verdient het den naam van: Campo-Santo van Vlaanderen.

En terecht werd er in "Toerisme" van 16 December 1937 aan herinnerd dat dit kerkhof "de merkwaardigste begraafplaats van Vlaanderen is, in verband met onze Letterkunde ". Zooals wij lezen in "Graf- en Gedenkschriften der Provincie Oost-Vlaanderen, Gemeente Sint Amandsberg ", (Uitgave 1861), was het de Zeer Eerwaarde Heer J.F. Van Damme, de eerste ijvervolle pastoor der Sint-Amandskerk, die het plan opvatte, in samenwerking met voor- aanstaande Vlaamsche letterkundigen, alhier een kerkhof in te richten, dat waardig zijn zou van de historische en godsdienstige herinneringen aan den Sint Amandsheuvel verbonden. Volgens de opvatting der inrichters was dit kerkhof bedoeld als "een soort van Campo-Santo, voor bemiddelde lieden, voor edele familiën, voor personen door hunne hoedanigheden en deugden aanzienlijk ".

Het werd 8 December 1847 ingewijd op de noordelijke helling van den heuvel, saam met het gewone parochiale kerkhof dat in de vlakke, in de rechtstreeksche omgeving der pas gebouwde kerk, tot stand was gekomen.

Het praalgraf van Jan Frans Willems, Vader der Vlaamsche Beweging, was het eerste dat op den beroemden heuvel werd opgericht, in de nabijheid der St. Amandskapel. Het tweede dat er kort nadien oprees, was gewijd aan de nagedachtenis eener edele, jonge vrouw, door gansch de Gentsche bevolking geëerd om haar liefdadigheid en godsvrucht : jufvrouw Maria de Hemptin-

ne, gestorven op 7 November 1846, in den ouderdom van 28 jaar. Aldus beantwoordde het Campo-Santo van Sint Amandsberg al dadelijk aan de inzichten zijner inrichters : de asch van twee personen "door hunne hoedanigheden en deugden aanzienlijk" werd het eerst aan zijn gewijden grond toevertrouwd. De inhuldiging van Willems' praalgraf, op 26 Juni 1848, werd een grootsche historische gebeurtenis, in de annalen der Vlaamsche Beweging met glans geboekt. In de toenmalige bladen en tijdschriften - waaronder "De Eendragt" een bijzondere melding verdient - treffen wij het geestdriftig verslag aan van den "onafmetelijken eerestoet", en van de tallooze toeschouwers die "zoo dicht als de korenhalmen op het veld" de hellingen van den heuvel bedekten. Vlaamsche geleerden en kunstenaars met klinkende namen als Serrure, Conscience, Snellaert, e.a. hielden er pakkende redevoeringen. Dr. Snellaert, boezemvriend en vaandrig van Willems, sprak er beteekenisvolle woorden als deze : "Deze heuvel, welke Willems gedurende zijn leven met eene voorliefde, een voorgevoel misschien, bezocht, deze heuvel zij de pelgrimplaats der Vlamingen! " Dit getuigenis van Dr. Snellaert is te onderlijnen. Wanneer hij verklaart dat Willems gedurende zijn leven den St. Amandsheuvel "met eene voorliefde" bezocht, mogen en moeten wij hem gelooven, want hij was, jaren lang, Willems vertrouweling en geneesheer. Het uitvoerig levensverhaal dat hij over den Vader der Vlaamsche Beweging in het "Belgisch Museum" (1846) liet verschijnen bewijst zulks eens te meer. Jan Frans Willems heeft dus "met voorliefde" vaak zijn stappen gericht naar den St. Amandsheuvel. Zijn liefde voor deze befaamde historische plaats hield zonder twijfel verband met het Middelnederlandsch dierenepos "Reinaert De Vos" waarvan hij een gemoderniseerde omwerking leverde. Immers, het zal hem wel bekend geweest zijn dat de St. Amandsberg, in de 14e eeuw, ook "Reinaertsberg" werd geheeten en als dusdanig een rol te spelen kreeg in het beroemd dierenepos. Jhr. Napoleon De Pauw verklaarde desaaangaande in de Koninklijke Vlaamsche Academie, zitting van 11 Augustus 1887 : "Men weet dat de geheele historie van "Reinaert" speelt in de omstreken van Gent en in het naburige Land van Waas. Dit is overbekend en heb ik reeds uiteengezet in mijne "Etude sur le poème et les auteurs du Ro-

man du Renard ". (Cfr. « Biographie Nationale », deel V, 1876, blz. 433-446). Welnu, in dezelfde Rekeningen van 1360 tot 1390 (bedoeld worden hier de renteboeken der St. Baafsabdij) waar Wenemaer "Maeldoch" verschijnt, wordt er gesproken van "land op Reinoutsbergh » (cfr. archief van het Bisdome van Gent register van 1390, Fo 10,) en die Reinaertsberg. gelegen op Oostakker, is niets anders als de welgekende heuvel, die juist in datzelfde jaar 1360 door den Bruggeling Gillis de Wevel in zijn "leven van Sint Amand" ter herinnering van 's Heiligen mirakelen en van zijn wekelijksch bezoek aldaar de "Sint-Amandsberg" werd genoemd. Men ziet dat reeds over vijf-zes eeuwen terwijl een deel van het volk zich in de benaming der plaatsen door zijne godsdienstige gevoelens liet geleiden een ander aan meer wereldlijke of letterkundige herinneringen of toespelingen gehoor gaf". Verwijzen wij hier terloops nog naar het buitengewoon rijk gedocumenteerd boek : "De Toponymie van den Reinaert" door den geleerden folklorist Isid. Teirlinck. (Uitg. der Kon. VI. Academie, Siffer Gent, 1910-1912). Op blz. 176-177, in voetnota, lezen wij: "Jhr. Nap. De Pauw was nog zoo goed mij het volgende te schrijven : "Over den Reinaertsbergh moet ik U nog melden dat deze naam naast deze van St.-Amandsberg gebruikt werd van de 13e tot de 18e eeuw; deze laatste is thans de naam der gemeente zelf". De historisch-juiste gronden dezer bewering hoeven wij hier niet verder op te sporen. Wij dienen alleen te weten dat Willems destijds met zijn ophefmakende uitgave van "Reinaert De Vos" alom de liefde voor onze aloude Vlaamsche letterkundige schatten deed heropflakkeren en dat ook de St.Amandsberg ("Reinaertsberch") ter wille van zijn historische en litteraire herinneringen door den Vlaamschen voorman en zijn vrienden werd geliefd. Dat ook onze kunstschilders, dank aan Jan Frans Willems, zich door het dierenepos lieten inspireeren blijkt o.m. uit het feit dat de begaafde Gentsche historieschilder, Felix De Vigne, (eveneens te St.Amandsberg begraven) naar het Brusselsch kunstsalon van 1848 een groote kompositie zond, waarvoor hij het onderwerp in "Reinaert de Vos" putte. Wanneer nu onze toenmalige letterkundigen met Willems aan het hoofd in samenwerking met pastoor Van Damme den St. Amandsberg kozen om er een Campo-Santo aan te leggen mag men terecht veronderstellen dat zij zich

in die keuze ook lieten beïnvloeden door hun liefde voor onze Vlaamsch-nationale letterkundige overleveringen. Men vergete niet dat feitelijk met Willems' "Reinaert De Vos" (tijdens zijn ballingschap te Eekloo verschenen) het signaal voor den Vlaamschen kultuurstrijd werd gegeven. Er dient verder nog nadruk gelegd op het getuigenis van Dr. Snellaert, waar hij ons mededeelt dat Willems tijdens zijn leven den St. Amandsberg "misschien met een voorgevoel" bezocht. Wat kon dit voorgevoel anders uitdrukken dan den stillen wensch dat hij eenmaaal in het Campo-Santo op den "Reinaertsberch" zijn laatste rustplaats zou krijgen ? Onderlijnen wij ten slotte nog volgende zinsnede uit de treffende redevoering van Dr. Snellaert bij de onthulling van Willems' praalgraf : "En gelijk onze voorouders, uit eerbied voor den vromen man die er hun een mildere beschaving aankondigde, er den naam aan gaven van Sint-Amandsberg, hechten wij er tevens den naam aan van dengene die ons in den strijd voorging, en wiens assche hij in bewaring heeft. Bezoeken wij den "Willemsheuvel" bij vreugd en bij leed!". Zoo zien wij geleidelijk op den vermaarden heuvel de kristallisatie van ons Vlaamsch godsdienstig en letterkundig leven ontstaan : Sint Amandsheuvel, Reinaertsheuvel, Willemsheuvel. De hooge waardeering die Willems bij de geestelijkheid genoot blijkt schitterend uit namen als deze die wij onder den intekenaars voor zijn praalgraf noteeren : Eerwaarde Heeren Kanunnik A. De Ram, rector-magnificus der Hoogeschool van Leuven; kanunnik I. De Mulder, voorzitter van het Gentsch Seminarie; kanunnik L. Du Bois, voorzitter van het seminarie te St Niklaas; kanunnik I. De Smet, lid der Brusselsche Academie; C. Carton, briefwisselend lid der Brusselsche Academie; Ph. De Coster, bestuurder der Normaalschool voor onderwijzers te Lier; kanunnik B. De Decker; C. De Decker, pastoor te Geeraardsbergen; C. Duvilliers, pastoor te Middelburg; B. Simoens, pastoor der O.L.Vrouwkerk; L. Van Boxelaere, diocesane schoolopziener te St Niklaas; I. Van Damme, pastoor te St. Amandsberg; P. Van Lerberghe, pastoor te Ledeberg; P. Visschers, pastoor der St. Andrieskerk te Antwerpen; J. Van Oosthuyse, pastoor te Zele, enz... Meer dan ooit verdient de «Willemsheuvel » de pelgrimplaats van alle Vlamingen te zijn, want, na den dood van den Vader der Vlaamsche Beweging, werd hij geleidelijk be-

dekt met de tombes en zerksteen en van Vlaanderens edelste figuren en levenwekkers : Ledeganck, Prudens Van Duyse, de Saint-Genois, Snellaert, Rosalie Loveling, Frans De Potter, Florimond Van Duyse. In het Campo-Santo van Sint Amandsberg kan men U verder o.m. de graven aanwijzen van Karel Van de Woestijne, Vlaanderens grootsten dichter na Guido Gezelle; van Dr. J. Guislain, den samaritaan der krankzinnigen, die zich met zijn baanbrekend werk een Europeesche befaamdheid verwierf; van de toondichters Jozef Mengal, Isidoor De Vos, (Prijs van Rome, schepper der heerlijke cantate «De Meermin»), Franz Uyttenhove, (komponist van de opera « Mariëken van Nijmegen »); van de kunstschilders Felix De Vigne, Theofiel Lybaert, Karel Doudelet; van de beeldhouwers Pieter De Vigne, (die het prachtig standbeeld van Jacob Van Artevelde op de Gentsche Vrijdagmarkt schiep), en Aloïs De Beule; van de bouwmeesters L. Roelandt, (architect van de Sint Annakerk, van den Franschen Schouwburg, en het Gerechtshof te Gent), en L. Minard, (architect van den Gentschen Minard-Schouwburg); van den grooten dagbladschrijver graaf Willem Verspeyen... Nog meerdere andere graven verdienen de aandacht. En menige graftombe werd, door beeldhouwers met talent en faam, tot een kunststuk omgetooverd. Laten wij besluiten : het Campo-Santo van Sint Amandsberg, gelegen in een bij uitstek interessant historisch kader, is werkelijk de merkwaardigste begraafplaats van Vlaanderen. Wij drukken dan ook den wensch uit dat het gemeentebestuur eerlang de uitvoerige monografie zal kunnen uitgeven, die wij aan dit kerkhof en zijn groote dooden hebben gewijd, en waaruit eens te meer blijken zal dat het in alle opzichten het Mekka van al onze Vlaamsche pelgrims verdient te worden.

Jef Crick, in : 1540-1940 St.Amandsberg en de Negenmeimarkt.

Dit boekje is heruitgegeven en beschikbaar bij de vzw Geschiedkundige Heruitgeverij

<http://users.telenet.be/heruitgeverij/index.htm>

De late datum van onze wandeling heeft te maken met de fenologie van mossen, die zich vooral in het najaar van hun mooiste zijde laten zien, met name de sporekapsels verschijnen inderdaad laat in het jaar.

De interessante varens zullen wel over hun hoogtepunt zijn, maar wellicht nog goed herkenbaar, een beetje afhankelijk van de komende weerstoestand.

Uw gidsen : An Hernalsteen, met botanische ondersteuning door Cyrilla Gillis en Paul Goetghebeur.

Practisch

Zondag 13 november, om 14 u

Afspraak op de *parkeerplaats voor de Sint-Amanduskerk*, hoek Antwerpsesteenweg en Visitatiestraat, te Sint-Amandsberg.

Deze uitgestrekte begraafplaats heeft meerdere ingangen, vandaar dit duidelijke startpunt !

Inschrijving door overschrijving van 5 Euro op ons gewone IBAN-rekeningnummer

BE21 0011 1921 5403 van de Vrienden van de Plantentuin,

ten laatste op vrijdag 21 oktober.

Nota !

Als u beschikt over een loupe kan die ter plaatse zeer nuttig zijn.

Meebengen !

Agenda 2011

Oktober

Zo 2 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin, thema: de kleur en smaak in de herfst. Er wordt ook geproefd!

November

Zo 6 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin

Zo 13 Een zeer bijzonder bezoek aan een zeer bijzondere plaats

December

Za 10 14u30 Algemene Vergadering

Een nieuwe cursus Plantkunde voor nieuwe Plantentuingidsen

Volgend jaar in januari zullen we een nieuwe reeks lessen organiseren met als specifiek doel de opleiding van nieuwe gidsen voor onze Plantentuin. Met de universitaire Plantentuin willen we ons profileren als een bij uitstek “botanische” tuin, waarbij de gidsen een zeer goede basiskennis van de Plantkunde moeten bezitten.

Als uitgangspunt nemen we hiervoor de cursus Biodiversiteit Planten die aan de eerstejaars Biologiestudenten wordt gedoceerd. Hierin wordt veel aandacht besteed aan de vormenrijkdom van de Bloemplanten, momenteel de dominante plantengroep op Aarde. Gedurende een 15-tal namiddagen komen achtereenvolgens aan bod : wortel, stengel, blad, bloemgestel, bloem, vrucht, zaad, anatomie en nervatuur. Met deze basiskennis is het dan mogelijk om de evolutie van de Landplanten te begrijpen, vanaf het ontstaan van leven op het land (vanuit het zoetwater !), de Mossen, de

Varens en Varenachtigen, de Naaktzadigen, de Bloemplanten. Van deze laatste groep wordt de huidige classificatie uitgelegd en gedemonstreerd.

De theoretische lessen worden aangevuld met evenveel rondleidingen in de tuin en serres, waar de begrippen en structuren uit de lessen in de realiteit worden getoond.

De lessen en rondleidingen gaan door telkens op woensdagnamiddag, startend om 14 u, met rondleiding inbegrepen tot c. 17 u.

De eerste les is voorzien op 11 januari 2011.

De lessenreeks wordt afgesloten met een examen, waarna de geslaagden een diploma krijgen als officiële bevestiging van hun bekwaamheid en van de toelating om als Plantentuingids hier rondleidingen te verzorgen.

De gegevens omtrent inschrijvingen en betaling worden vooraf nog besproken door het Bestuur van de Vrienden van de Plantentuin, maar u kan uw belangstelling reeds laten weten door u aan te melden bij de hortulana, Mevr. Chantal Dugardin, op haar email-adres: Chantal.Dugardin@UGent.be

Wanneer de definitieve regeling door het Bestuur is goedgekeurd zullen we u persoonlijk verwittigen. Ook hier geldt : men zegge het voort !

Welkom als kandidaat-gids voor de Plantentuin !

Paul Goetghebeur

lesgever Plantentuingidsen

Wat gaf EHBD 2011 ?

Onze bezoekers hadden weer een selectie van vreemde planten meegebracht, maar ook kwamen veel vragen over teeltwijze en behandeling van problemen (ziektes, parasieten) bij tuinplanten. Daarnaast kregen we ook enkele vragen over het medicinale gebruik van planten, en daar moeten we zwijgen wegens niet-deskundig.

In de mate van het mogelijke proberen wij om een oplossing te suggereren, of we verwijzen door naar goede, betrouwbare en gebruikersvriendelijke bronnen.

Hier volgt een selectie van de aangebrachte problemen, en hoe die zijn “opgelost”.

Persicaria filiformis (Duizendknoopfamilie, *Polygonaceae*)

Mooi plantje, met een licht gelig-groen blad en een duidelijke V-vormige donkere verkleuring.

De bloemgestellen zijn opvallend dun en slank, eerder ijlbloemig.

Echt een fraaie verschijning, maar wel een fameuze uitzaaier. Dus goed voor een massiefje op een plek waar deze soort zich mag manifesteren.

“Bezint eer ge begint”...

Quercus bambusifolia (Beukenfamilie, *Fagaceae*)

Jan De Langhe, de expert plantenidentificatie verbonden aan de Plantentuin, had zelf een grapje ingebouwd. Van hem kwam één blaadje, lang en smal, met een beetje teruggesloegde bladrand, voet en top beide wigvormig. Wat is dat ?

Inderdaad, een blaadje van een eik, maar wel een zeer bijzondere soort uit het Verre Oosten. Meer bepaald hoort deze soort thuis in de groep

Cyclobalanopsis, nu opgenomen in het genus *Quercus* sensu lato. De napjes van deze eiken zijn opvallend door hun ringvormige opbouw. U kan veel voorbeelden bekijken van dergelijke napjes als u via uw pc "*Cyclobalanopsis*" opzoekt samen met "FoC" (= Flora of China). Deze flora biedt u on-line een determineersleutel, verder krijgt elke soort een beschrijving, en voor veel soorten is zelfs een fraaie lijntekening beschikbaar.

Genus species (Familie ?)

Een van onze leden bracht een takje met vruchten, mooie paarse vruchten. Daarnaast zien we ook talrijke doorschijnende puntjes in de verspreide, gaafrandige bladeren. Ze heeft deze struik als terrasplant thuis, afkomstig van een stekje ergens uit een serre.

Moeilijk geval, en wellicht ergens uit een tropisch gebied afkomstig. We kunnen voorlopig geen oplossing suggereren, maar stellen voor om een stekje naar de Plantentuin te brengen, waar we dan de groei en bloei kunnen volgen. Met bloemen kunnen we waarschijnlijk een aanknopingspunt vinden.

Straatwolfsmelk (Euphorbia maculata) (Wolfsmelkfamilie, Euphorbiaceae)

Vanuit de grintrijke oprit bij een huis in het Gentse komt een klein plantje met plat tegen de bodem aangedrukte stengels. De kleine, gevlekte (!) bladeren zijn tegenoverstaand ingeplant, en op de stengels en takjes zien we de kenmerkende bloemachtige structuren, die bijzonder kenmerkend zijn voor alle wolfsmelksoorten.

Roscoea cautleyoides (Gemberfamilie, Zingiberaceae)

Een persoon had op onze recente Lentebeurs enkele plantjes gekocht, maar de naam niet goed genoteerd. Aan de hand van de plant zelf, en de

onvolledige nota's was de reconstructie mogelijk : het gaat om de soort met de hierboven vermelde moeilijke naam. En hoe spreek je dat uit ?

Met een korte verklaring wordt dit alles hopelijk een beetje duidelijker.

De genusnaam is een eponym, gebaseerd op de familienaam van een beroemde Engelsman William Roscoe (1753-1831). Hij was o.a. de stichter van de botanische tuin van Liverpool, en bestudeerde uitvoerig de Gemberfamilie, resulterend in een monografie van de Monandrians (een oude botanische naam voor de planten met één meeldraad).

De soortaanduiding betekent eenvoudig : lijkend op *Cautleya*, een ander genus van dezelfde Gemberfamilie. En deze genusnaam is ook een eponym, ter ere van Sir Proby Cautley (1802-1871), een Britse ingenieur die naam heeft gemaakt door de bouw van een enorm irrigatiesysteem in de staat Uttar Pradesh (India), het Upper Ganges Canal.

Moerasandoorn (Stachys palustris) (Lipbloemenfamilie, Lamiaceae)

We krijgen een stukje stengel met bloemgestel, en aan de hand van de typische lipbloemen herkennen we gemakkelijk de Lipbloemenfamilie. De Andoorn-soorten laten zich karakteriseren door een aantal technische details, te veel om hier op te sommen (daarvoor verwijs ik naar een flora).

De Moerasandoorn heeft ondergronds een aantal uitlopers die eindigen in een stengelknol. Deze knollen zijn de overwinteringsorganen, en als levensvorm kan deze plant worden aangeduid als een knolgeofyt.

Met de nauw verwante soort Bosandoorn (*Stachys sylvatica*) kan een hybride worden gevormd, de Bastaardandoorn (*Stachys x ambigua*), die wel steriel is maar door haar uitlopers een clonale vermeerdering kent.

Pannenkoekenplant (Pilea peperomioides) (Brandnetelfamilie, Urticaceae)

Recent heb ik deze plant geregeld zien opduiken als kamerplant, voor de eigenaars vaak totaal onbekend maar geliefd door de sobere esthetiek van de schildvormige bladeren.

Pannenkoekenplant is een naam die ook meer en meer gebruikt wordt, en ik kan de gebruikers geen ongelijk geven, het is een mooie, suggestieve en goed beschrijvende naam.

Bij de raadpleging wist ik niet veel meer over botanische achtergrond van deze soort. Maar het wereldwijde web brengt raad.

Vooreerst blijkt dat de soort uit China afkomstig is, en tweemaal als levende plant naar het Westen is overgebracht. Daarom consulteren we de Flora of China, die on-line beschikbaar is, een onwaarschijnlijk rijke bron van informatie. Deze intussen populaire kamerplant blijkt in China een zeldzame plant, die in de natuur bedreigd is in haar overleven. Haar areaal is beperkt tot ZW Sichuan en W Yunnan, een relatief klein areaal tegen de oostelijke grens met Tibet.

Besluitend : de confrontatie met “onbekend materiaal” is voor onze bezoekers maar ook voor mij zeer leerrijk, en ik wil graag iedereen uitnodigen om mij volgende keer weer hun botanische raadsels te tonen, waarvoor dank !

Tot volgend jaar, bij een nieuwe aflevering van EHBD. Men zegge het voort !

Paul Goetghebeur

Een cadeau aan onze leden !

Het is zo ver ! De Systematiek Dicotylen wordt heringericht, enfin, de grondwerken zullen starten op 1 november. Is ons beloofd. En daarom wordt deze afdeling hier en nu helemaal ontruimd.

In de loop van de zomer is de laatste inventaris bijgewerkt, en is voor elke plant een keuze gemaakt : verwijderen of bijhouden ? Voor de blijvers is dan een nieuw onderkomen gezocht, een voorlopige thuis waar ze een tijdje moeten standhouden om later bij de heraanplanting onze nieuwe afdeling *Eudicotylen* te komen bevolken.

Een belangrijk deel komt in een wachtbed in het midden van het Europese arboretum, in het breedste deel van perceel AEU100, een geschikte en behoorlijk beschutte positie.

Andere planten verhuizen op individuele basis naar de Rotstuin, de Mediterrane afdeling, in de drie arboretumafdelingen, de afdeling Basale Bloemplanten. Voor de *Thalictrum*-collectie is een ruimte gecreëerd ter hoogte van de hortulanuswoning, tussen de GFT-tuin en het Arboretum Amerika. Een hele klus om voor te bereiden, te plannen, en om dan uit te voeren. Onze tuiniers zijn zeer dapper met wisselende ploegen aan het werk.

De plannen voor de nieuwe indeling zijn getekend, de ligging van de families is bekend, de invulling min of meer vastgelegd (want afhankelijk van de overlevingskracht van de nu verplaatste planten). De paden worden iets breder, de betonnen plaatjes tussen de individuele perkjes verdwijnen, alle percelen zijn maar twee "planten" breed, enz.

Planten voor de Vrienden !

Na de verplanting van de geselecteerde exemplaren zullen zeker nog delen van grote specimens achter blijven. Daarnaast zijn er nog heel wat planten (van tuinorigine, of van onbekende herkomst) die we niet zullen

hergebruiken, maar zullen vervangen door planten van wildorigine die nu in vier grote wachtbedden en her en der in de kwekerij groot staan te worden.

In plaats van deze restanten op de composthoop te gooien willen we ze graag aanbieden, als cadeau !, aan onze Vrienden.

Op dinsdag 18 en donderdag 20 oktober, in de namiddag vanaf 14 u kan u de gewenste planten en struiken komen halen. We vragen wel dat u zelf alle gereedschap en werkrachten meebrengt om zelf de planten uit de grond te halen en te transporteren.

Bezichtiging de week vooraf, elke dag, vrije toegang !

Paul Goetghebeur Plantentuin

De Vrienden van de Plantentuin Gent

COLOFON

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 30 - Nummer 3 - september 2011 ISSN 0777- 8821

Redactie en lay-out: Redacteur: Paul Goetghebeur. Coördinator: Karel Reusens.

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt: Paul Goetghebeur, Marc Libert, Straatmus, Hilde Van Crombrugge, Tom Vermeulen.

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar: alle vrijwillige medewerkers die zorgden voor plooi-, kleef-, en transport-activiteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

Print: Atlas Copy, Ledeberg

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 2011

Overname van artikels is alleen mogelijk ná schriftelijke toestemming van de redacteur.

Lidgeld 2011 (geldig voor een gezin)

Lid	11 euro
Beschermend lid	15 euro
Steunend lid	25 euro

Te betalen op rekening BE21 0011 1921 5403 van de Vrienden van de Plantentuin Gent, p/a Willy Maststraat 51 9032 Wondelgem, met als vermelding "lidgeld 2011" en "naam van het lid".

Wil a.u.b. de naam en het adres van het lid vermelden, indien deze verschillend is van de betalende persoon. Beste dank.

Meerjarig lidmaatschap

Een meerjarig lidmaatschap is mogelijk (inflatie-bestendig!) onder de voorwaarden hieronder beschreven (warm aanbevolen)

Lid, 5 jaar	50 euro
Beschermend lid, 5 jaar	75 euro
Steunend lid, 5 jaar	125 euro

Lidmaatschap voor het leven (vanaf 50 jaar)

Lid voor het leven	200 euro
Beschermend lid voor het leven	350 euro
Steunend lid voor het leven	550 euro

Men kan ook lid worden door aankoop van het boek 'Planten-Odysee', inclusief een waardebon voor lidmaatschap, aan de prijs van 15 euro (+ 4 euro verzendingskosten). Dit bedrag kan overgeschreven worden op rekening van Vrienden Plantentuin met vermelding 'Planten-Odysee'.

*Nu bloeiend in de Plantentuin:
Tricyrtis hirta (zie pag. 136)*

Voor al uw druk-, print- en kopieerwerken

**ATLAS
PRINT**

**Hundelgemse steenweg
9050 Ledeberg
09 245 02 25
printing@atlascopy.be**

DIGITAAL PRINT CENTER

kopieën; prints; alle kaartjes; opmaak; posters; druk op canvas; alle inbindingen; thesissen;

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 30 - nr. 3 - september 2011
ISSN - 0777 - 8821
v.u. Paul Goetghebeur
K.L. Ledeganckstraat 35, 9000 Gent

Afgiftekantoor Gent 1
Erkenningsnummer P 608175

België-Belgique	
P.B.	
3/6124	9000